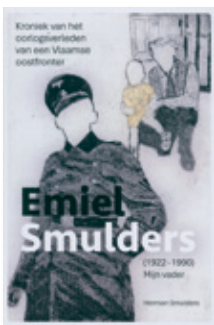

ZOEKTOCHT NAAR HET OORLOGSVER-LEDEN VAN MIJN VADER

BRUNO DE WEVER

Herman Smulders, *Emiel Smulders*.
*Kroniek van het oorlogsverleden van een
Vlaamse oostfronter*
Uitgave in eigen beheer, 2025, 394 pp.

Emiel Smulders, eerstejaarsstudent Germaanse filologie in Leuven en lid van het Vlaams Nationaal Verbond (VNV) en zijn militie de Dietse Militie-Zwarte Brigade meldde zich in januari 1943 voor het Vlaams Legioen, een keuze die een groot deel van zijn levenspad zou bepalen. Zijn zoon reconstrueert de oorlogsgeschiedenis en de nasleep ervan op basis van familiearchieven en vooral gerechtelijke documenten uit de repressietijd. Het verhaal over de levensloop

van zijn vader waaiert uit doordat de auteur uitgebreid ingaat op de geschiedenis van de diverse organisaties waarvan zijn vader deel uitmaakte en op de geschiedenis van Vlaamse collaborateurs in Ierland waar ook zijn vader terecht kwam via een vluchtlijn nadat hij een tijdlang had ondergedoken gezeten. Vanuit het perspectief van de geschiedenis van de Vlaamse beweging is dat wellicht het interessantste deel. De auteur diept nieuwe gegevens op over de vluchtlijnen en borstelt een interessant portret van de 24 Vlaamse collaborateurs die al dan niet met hun familie hun toevlucht zochten tot Ierland. Het is doorgaans een verhaal van bittere armoede en de meeste ballingen reizen dan ook door naar Zuid-Amerika of keren terug naar België. Dat laatste deed ook Emiel Smulders en zijn vrouw die hij had leren kennen aan de universiteit en die eveneens een collaboratieverleden had in de Vrijwillige Arbeidsdienst voor Vlaanderen. Ze vervoegde haar verloofde in 1949 in Ierland, huwde er en het koppel kreeg er zijn eerste drie kinderen van wie de auteur als oudste in 1950 werd geboren. Terug in België verscheen Emiel Smulders alsnog voor het Belgische gerecht. Bij zijn eerste proces bij verstek werd hij wegens militaire en politieke collaboratie ter dood veroordeeld en verloor hij de Belgische nationaliteit. Bij het proces op tegenspraak werd de straf herleid tot drie jaar en al na 5 maanden kreeg hij genade en stond hij weer op vrije voeten.

De auteur besteedt uitgebreid aandacht aan de militaire collaboratie van zijn vader. Hoewel de titel stelt dat het een kroniek van een oostfronter betreft, heeft Emiel Smulders nooit het oostfront gezien. Bij zijn aankomst bij het Vlaamse Legioen in april 1943 was dat in volle transitie naar wat later de *Sturmbrigade Langemarck* zou worden. Smulders ging van de ene opleiding naar de andere en belandde medio 1944 in de SS-

Junkerschule van Bad-Tölz voor een opleiding tot officier waar hij in maart 1945 afstudeerde. In die allerlaatste maanden van de oorlog werd hij uiteindelijk toegevoegd aan het beruchte *Jagdverband 502* dat voorzien werd voor speciale operaties achter de fronten. Ook zijn broer Frederik kwam, allicht niet toevallig, in die eenheid terecht waar ze onder de leiding stonden van Jozef Bachot. Dat was de schoonbroer van Jo Vande Wiele met wie Emiel Germaanse studeerde. Deze netwerken hebben wellicht een rol gespeeld, al kan de auteur niet helemaal duidelijk maken hoe dat ging. Het enige wapenfeit van Emiel in het *Jagdverband 502* was dat hij door de geallieerde linies ging om onder te duiken in België. Niettemin handelt het derde deel en bijna de helft van het boek over deze legereenheid en de Vlamingen die er deel van uitmaakten. Eerder verschenen in *WT* over dit onderwerp twee bijdragen van Etienne Verhoeyen.¹ De auteur verzamelt heel wat nieuwe informatie, vooral op basis van gerechtelijke dossiers en blaast zo verder de mist en mythes weg die over deze eenheid hingen. Op de keper beschouwd werd het Vlaamse aandeel gekenmerkt door een mengeling van amateurisme en 'sauf qui peut', terwijl de criminaliteit van figuren als Bachot die al door Verhoeyen en eerder door Maurice De Wilde aan het licht werden gebracht, wordt bevestigd.

Hoewel de auteur kritisch afstand neemt en een ernstige inspanning heeft gedaan om primair bronnenmateriaal te verzamelen vertoont zijn boek enkele tekortkomingen. Ten eerste confronteert de auteur zijn lezers met

1 E. Verhoeyen, De geheime zendingen vanuit Duitsland naar Vlaanderen na september 1944, in: *WT*, jg. 70, 2011, nr. 1, pp. 40-63; E. Verhoeyen, Desperado's. Vlamingen in dienst van SS-Obersturmführer Otto Skozeny, in: *WT*, jg. 70, 2011, nr. 3, pp. 259-275.

de vele tegenspraken in de historische bronnen waardoor zijn verhaal soms moeilijk is te volgen. Het is de taak van de historicus om contradicties in de bronnen kritisch te analyseren om er een geloofwaardig verhaal uit te distilleren wat niet impliceert dat perse elke heuristische meander moet getoond worden.

Ten tweede steunt hij nog te veel op onkritische getuigenisliteratuur van collaborateurs terwijl hij wetenschappelijk historiografie negeert of in ieder geval niet lijkt te kennen. Zo neemt hij van *Vlamingen aan het oostfront* over dat van de ca. duizend Vlaamse oostfronters die aan het front in Leningrad hebben gestreden er slechts 45 zouden zijn 'teruggekeerd' (p. 45) waardoor hij suggereert dat er bijna duizend gesneuvelden zouden zijn. Quod non. Het ging over enkele honderden gesneuvelden. Het totaal aantal Vlamingen dat in Duitse dienst sneuvelde, inclusief andere formatie dan het Vlaams Legioen en de Waffen-SS wordt voor de gehele oorlog geschat op 2000. Verder (p. 68) beweert hij dat leden van de Fabriekswacht ingelijfd werden in de Waffen-SS na september 1944. De Fabriekswacht was al in mei 1943 omgevormd tot de Vlaamse Wachtbrigade die op haar beurt in juli 1944 een Flakbrigade werd die door de bescherming van de Luftwaffe kon ontsnappen aan inlijving in de Waffen-SS. Zo staan er nog wel meer fouten in het boek die de auteur perfect had kunnen vermijden door gebruik te maken van de beschikbare literatuur.

Ten derde is het boek niet goed gecomponeerd. Het bevat veel herhalingen en ook uitweidingen die niet altijd relevant zijn voor het verhaal dat het wil vertellen. Een strengere eindredactie had dit kunnen vermijden.